

BIOLOGIK TA'LIMDA HAMKORLIKDA O'QITISH TEKNOLOGIYASINING AHAMIYATI

Usmanov Dilmurod Dolimovich

Andijon davlat pedagogika intituti Aniq
va tabiiy fanlar fakulteti Biologiya va geografiya
kafedrası katta o'qituvchisi

Toshmatova Gulyora Muxitdin qizi

toshmatovagulyora@24gmail.com

Andijon davlat pedagogika instituti Aniq
va tabiiy fanlar fakulteti Biologiya yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Maqolada hamkorlikda o'qitish texnologiyasining jamiyatimiz yani ta'lim tizimimizdagi ahamiyati va biologik ta'limdagi ro'li, bugungi kunda hamkorlikda o'qitishni tabiiy fanlar sohalaridagi kelgusidagi samaralari to'g'risida turli adabiyotlardagi tajribalarning sharxlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: kooperativ texnologiya, hamkorlikda o'qitish texnologiyasi.

Аннотация: В статье освещаются обзоры экспериментов в различной литературе о важности технологии совместного обучения в нашем обществе, а также о ее роли в биологическом образовании, а также о будущих эффектах совместного обучения сегодня в области естественных наук.

Ключевые слова: кооперативная технология, технология совместного обучения.

Annotation: the article covers the importance of collaborative teaching technology in our society, that is, in our educational system, and the role in biological education, the interpretation of experiments in various literature on the future effects of collaborative teaching in the fields of Natural Sciences today.

Keywords: cooperative technology, collaborative training technology.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va ijtimoiy faolligini rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Bu maqsadga erishishda

innovatsion o'qitish texnolaogiyalari, jumladan, hamkorlikda o'qitish texnologiyasi alohida ahamiyatga ega.

Biologiyani o'qitishda hamkorlikda o'qitish texnologiyasining komandada o'qitish, kichik guruhlarda o'qitish, “arra” yoki “zigzag”, “Birgalikda o'qiymiz” metodlaridan foydalanish imkoniyati mavjud.

Hamkorlikda o'qitish g'oyasi turli mamlakatlardagi, jumladan, Amerikadagi J. Xopkins universiteti professori R. Slavin (1990), Minnesot universiteti professorlari R. Jonson, D. Jonson (1987), Kaliforniya universiteti professori J. Aronson (1978), Isroildagi Tel-Aviv universiteti professori Sh.Sharan (1988) tomonidan ishlab chiqilgan. [1].

Amerika olimlari tomonidan ishlab chiqilgan hamkorlikda o'qitish asosan, o'quvchilarda DTS va fan dasturida qayd etilgan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, Isroil va Yevropa olimlari tomonidan tavsiya etilgan hamkorlikda o'qitish yuqorida qayd etilganlar bilan bir qatorda, ko'proq o'quvchilar tomonidan o'quv materialini qayta ishlash, loyihalash faoliyatini rivojlantirish, o'quv bahsi va munozaralar o'lkazishni nazarda tutadi [1].

Mazkur g'oyalar bir-birini to'ldiradi, didaktik jihatdan boyitadi va bir-birini taqozo etadi. Hamkorlikda o'qitish g'oyasi didaktikada 1970- yillarda paydo bo'lgan. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi Buyuk Britaniya, Kanada, G'arbiy Germaniya, Avstraliya, Niderlandiya, Yaponiya, Isroil mamlakatlari ta'lim muassasalarida keng qo'llanila boshlagan. [1].

Shunday qilib, guruh a'zolari bir vaqtning o'zida ikkita topshiriqni bajaradi:

1. Akademik topshiriq - bilish va ijodiy izlanish orqali o'quv topshi riqlaridan ko'zlangan maqsadga erishish;
2. Ijtimoiy-psixologik topshiriq-dars davomida yuksak muloqot madaniyatiga ega bo'lish, odob osoyishtaligini saqlash

O'qituvchi har ikkala topshiriqning yuqori saviyada bajarilishini nazorat qiladi [1].

Komandada o'qitish (R.Slavin) metodidan foydalanilganda o'quvchilar teng sonli ikkita komandaga ajratiladi. Har ikkala komanda bir xil topshiriqni bajaradi. Komanda a'zolari o'quv topshiriqlarini hamkorlikda bajarib, har bir o'quvchi mavzudan ko'zda tutilgan bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishiga e'tiborni qaratadi. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi mualliflaridan biri bo'lgan R.Slavinning ta'kidlashicha, o'quvchilarga topshiriqlarni hamkorlikda bajarish bo'yicha ko'rsatma berilishi yetarli emas. O'quvchilar o'rtasida tom ma'nodagi hamkorlik, har bir o'quvchining qo'lga kiritgan muvaffaqiyatidan quvonish, bir-biriga sidqidildan yordam berish hissi, qulay ijtimoiy-psixologik muhit vujudga kelishi zarur. Mazkur texnologiyada o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish sifatini

aniqlashda ularni bir-biri bilan emas, balki har bir o'quvchining kundalik natijasi avval qo'lga kiritilgan natija bilan taqqoslanadi. Shundagina o'quvchilar o'zining dars davomida erishgan natijasi komandaga foyda keltirishini anglagan holda mas'uliyatni his qilib, ko'proq izlanishga, bilim, ko'nikma va malakalarni puxta o'zlashtirishga intiladi [2].

Hamkorlikda o'qitishning asosiy g'oyasi o'quv topshiriqlarni nafaqat birgalikda bajarish, balki hamkorlikda o'qishni o'rganishdir. Hamkorlikda o'qitish har bir o'quvchini kundalik qizg'in aqliy mehnatga, ijodiy va mustaqil fikr yuritishga o'rgatish, shaxs sifatida ongli mustaqillikni tarbiyalash, har bir o'quvchida shaxsiy qadr-qimmat tuyg'usini vujudga keltirish, o'z kuchi va qobiliyatiga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, tahsil olishda mas'uliyat hissini shakllantirishni ko'zda tutadi.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi har bir o'quvchining tahsil olishdagi muvaffaqiyati guruh muvaffaqiyatiga olib kelishini anglagan holda muntazam va sidqidildan aqliy mehnat qilishga, o'quv topshiriqlarini sifatli bajarishga, o'quv materialini puxta o'zlashtirishiga, o'rtoqlariga hamkor bo'lib, o'zaro yordam uyushtirilishiga zamin tayyorlaydi [3].

O'qituvchi ta'lim jarayonida hamkorlikda o'qitish metodlaridan foydalanish maqsadida quyidagilarni:

- hamkorlikda o'qitish metodlaridan foydalanib qaysi mavzularni o'rganish mumkinligini aniqlashi va mazkur darslarni taqvim-rejada belgilashi;
- ushbu mavzu bo'yicha o'quvchilarga tavsiya etiladigan o'quv topshiriqlari va ularni bajarish yuzasidan ko'rsatmalarni tayyorlashi;
- hamkorlikda o'qitish metodlaridan foydalanib o'tiladigan dars turi, dars strukturasi va borishini loyihalashi;
- o'tilgan va yangi mavzular yuzasidan o'quvchilar bilimini nazorat qilish uchun test topshiriqlarini tuzishi kerak.

Mazkur metodlardan foydalanganda shuni nazarda tutish kerakki, o'quvchilar o'z sheriklari bilan hamkorlikda o'quv topshiriqlarni to'g'ri bajarishlari barobarida guruh a'zolarining faolligi, hamkorlikning vujudga kelishi, ular o'rtasidagi muloqotda muloqot madaniyati tamoyillariga amal qilinishi ham hisobga olinadi.

O'qituvchi biologiya ta'limi jarayonida hamkorlikda o'qitish metodlaridan foydalanishi uchun ushbu texnologiyaning o'ziga xos xususiyatlariga oid bilim, ko'nikma va malakalarni, o'quvchilarning mustaqil ishlari, o'quv bahsi va munozaralarni samarali tashkil etish yo'llarini egallagan, o'quvchilarda esa darslik, ilmiy-ommabop adabiyotlar ustida mustaqil va ijodiy ishlash, o'z fikrini qisqa va aniq bayon etish, fikrlarni asoslash va dalillash, mantiqiy fikr yuritish, o'quv bahsi va munozaralarda faol qatnashish ko'nikmalari shakllangan va ongli intizom vujudga kelgan bo'lishi lozim. [4].

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, hamkorlikda o'qitish tufayli bolalarning o'zaro inoqligi ortadi, dars mazmuniga ijodiy yondashuv ortadi, dars jarayonidagi axborotlarni tahlil va tanqid qilish, o'z xulosalarini asoslash, bilimlarni yangi vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyati oshadi, muammolarga birgalikda yondashadigan bo'ladi. Eng muhimi, o'zaro hurmat shakllanadi. O'quvchilarda ijtimoiy ko'nikmalar rivojlanadi, faolligi oshadi, bir-birini tinglash oshadi, ma'suliyat ortadi, bir-biriga moslashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tolipova J.O.. “Biologiyani o’qitishda pedagogik texnologiyalar” -T 2011. 99-100b
2. Sulliyeva X.S., Zokirov Q.G’.. “Biologiya o’qitish metodikasi”-T.: 2020. 120b
3. Klara Kubakova .. “Biologiya o’qitish metodikasi”- T 2018. 42-b
4. Tolipova J.O., G’ofurov A.T.. “Biologiya ta’limi texnologiyasi”-T.: O’qituvchi 2002. 78-85b